



Analyzing the Status of Rural Entrepreneurship Development Indicators and Explaining the Influencing Factors Case Study: Al-Shatar City

Davood Mahdavi ¹ ✉, Amir Khanjari Alam ², Davood Sheikhi ³

1. (Corresponding Author Department of Geography Education, Humanities Sciences Faculty, Farhangian University, Tehran, Iran

Email: d.mahdavi@cfu.ac.ir

2. Department of Geography, Social Sciences Faculty, Payam Noor University, Tehran, Iran

Email: amir_khanjari@pnu.ac.ir

3. Department of Geography, Social Sciences Faculty, Payam Noor University, Tehran, Iran

Email: sheikhi@pnu.ac.ir

Article Info

Article type:
Research Article

Article History:

Received:

4 July 2023

Received in revised form:

3 October 2023

Accepted:

15 October 2023

Keywords:

Rural Entrepreneurship,
Indicators,
Effective Factors,
Rural Development,
Aleshtar City.

ABSTRACT

Measuring the state and level of rural entrepreneurship development and trying to develop and strengthen it by providing its basic conditions is particularly important. Therefore, the present research aims to investigate the current status of entrepreneurship development indicators and explain their effective and driving factors in the villages of Aleshtar. The research method is descriptive-analytical and exploratory, and in order to collect data, documentary and field studies and questionnaires were used. The statistical population of the current research includes all the rural entrepreneurs of Aleshtar, including 100 people, and 78 people were calculated and selected based on Cochran's formula. Data analysis has been done using t-test statistical tests and factor analysis. The results of the sample T-Tech test showed that the indicators of entrepreneurship development in the rural areas of Aleshtar (with a significance level of 0.296) are not at an optimal level. The results of the factor analysis also show that among the 50 items evaluated, 12 factors are influential and promote the development of entrepreneurship in the villages of Aleshtar, which predicts about 75% of the development of rural entrepreneurship. As a result, it can be said that rural entrepreneurship is a multi-dimensional phenomenon including managerial, economic, social, individual, and geographic dimensions, which must be considered in a comprehensive and integrated way to realize the sustainable development of rural entrepreneurship in the rural areas of Aleshtar through scientific planning.

Cite this article: Mahdavi, D., Khanjari Alam, A., & Sheikhi, D. (2024). Analyzing the Status of Rural Entrepreneurship Development Indicators and Explaining the Influencing Factors Case Study: Al-Shatar City. *Human Geography Research Quarterly*, 56 (3), 169-187.

<http://doi.org/10.22059/jhgr.2023.361724.1008614>



© The Author(s).

Publisher: University of Tehran Press

Extended Abstract

Introduction

Today, the rural areas of developing countries, especially in Iran, suffer from many challenges, including poverty, hidden unemployment, environmental degradation, and continuing inequality in the distribution of opportunities and resources between urban and rural areas, which indicates the failure of the past strategies of rural development in order to provide a successful solution to solve them. In the meantime, entrepreneurship has found a special place and prestige as the driver of economic and social growth and development of societies and as one of the necessities of rural development programs. Therefore, it is particularly important to measure the state and level of rural entrepreneurship development and try to develop and strengthen it by providing its basic conditions. Thus, the present research seeks to answer these key questions in order to develop entrepreneurship among the villagers of Aleshtar:

- What is the status of entrepreneurship development indicators in the rural areas of Aleshtar?

- What are the effective and driving factors in strengthening and developing entrepreneurship in the studied area?

Methodology

The research method is descriptive-analytical and exploratory, and in order to collect data, documentary and field studies and questionnaires were conducted. The statistical population of the present research includes all the rural entrepreneurs of Aleshtar, including 100 people; based on Cochran's formula, 78 people were calculated and selected, and they were investigated by a simple random sampling method. In the current research, after studying the theoretical foundations and studies conducted to investigate the current situation, 63 indicators were extracted and analyzed in 4 dimensions and 12 components. Also, by reviewing the literature and the background of the research, 50 influential and leading factors were preliminarily extracted from the statistical population to prepare a questionnaire and ask for opinions. Research

data analysis has been done in two parts as descriptive statistics such as absolute frequency distribution table, frequency percentage, mean, and standard deviation to compare the information collected through the questionnaire and in the inferential statistics section from sample t-tech statistical tests, factor analysis was performed in SPSS software.

Results and discussion

The results of examining the status of rural entrepreneurship development indicators in Aleshtar city using the sample T-Tech test showed that out of 63 research items, 17 items are below the average level (between low and medium level = average less than 3) and 46 other items, were evaluated more than average (at the level between medium and high = average greater than 3). In this regard, the results of this test showed that the indicators of entrepreneurship development in the rural areas of Aleshtar (with a significance level of 0.296) are not at an optimal level. In addition to this, the factor analysis results also show that among the 50 key factors evaluated, 12 factors are influential and driving the development of entrepreneurship in the villages of Aleshtar, which predicts about 75% of the development of rural entrepreneurship. According to the results obtained from factor analysis, factors such as investment in production activities, investment in research and development, investment in educational services, access to bank credits, free financial support, existence of entrepreneurial organizations, local participation in the program planning, local places of information, transfer of necessary facilities, laws supporting investment, privatization laws, transparent laws, intellectual property laws, the society's view of the entrepreneur, have the priority or factor loading of 1, and investing in infrastructure facilities has the 12th priority or factor loading of 12.

Conclusion

Based on the subject literature and according to experts, the development of rural areas, including Aleshtar, needs new strategies that will reduce the gap between regions and cause equal regional development; this is

possible by developing entrepreneurship and empowering environmental policies. The results of investigating the status of entrepreneurship indicators in the studied area showed that the average calculated entrepreneurship score has no significant difference from the base limit and is on the average level. The obtained results are consistent with the research findings of Jamshidi et al. (2015), Dehghani and Jamini (2016), and Barghi and Zulfaghari (2017). In this regard, the research results regarding the key and influential factors in developing entrepreneurship in the studied area showed that many factors are involved. However, some factors are important and considered influential and driving factors for developing rural entrepreneurship in this region. Factors mostly related to the economic dimension and the managerial-institutional and infrastructural dimensions. The obtained results are in line with the research of Barghi and Zulfaghari (2017), Darban Astana et al. (2017), Pour Jamshidi (2016), and Agarwal et al. (2018), each of them has pointed to the above factors as effective factors on the development of entrepreneurship. Finally, according to the obtained results, it can be said that rural entrepreneurship is a

multi-dimensional phenomenon that includes managerial, economic, social, individual, and geographical dimensions; it is necessary to consider all of them in connection with each other with a comprehensive and integrated view in order to realize the sustainable development of rural entrepreneurship in the rural areas of Aleshtar through scientific planning.

Funding

There is no funding support.

Authors' Contribution

Authors contributed equally to the conceptualization and writing of the article. All of the authors approved the content of the manuscript and agreed on all aspects of the work declaration of competing interest none.

Conflict of Interest

Authors declared no conflict of interest.

Acknowledgments

We are grateful to all the scientific consultants of this paper.

واکاوی وضعیت شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی و تبیین عوامل تأثیرگذار بر آن مطالعه موردی: شهرستان الشتر

داوود مهدوی^۱✉، امیر خنجری^۲، عالم داوود شیخی^۳

۱- گروه آموزش جغرافیا، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران. رایانامه: d.mahdavi@cfu.ac.ir

۲- گروه جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: amir_khanjari@pnu.ac.ir

۳- گروه جغرافیا، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران. رایانامه: sheikhi@pnu.ac.ir

چکیده

اطلاعات مقاله

سنجش وضعیت و میزان توسعه کارآفرینی روستایی و تلاش برای توسعه و تقویت آن در فرآیند توسعه روستایی از طریق فراهم کردن زمینه‌های اولیه آن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. لذا، هدف پژوهش حاضر نیز بررسی وضع موجود شاخص‌های توسعه کارآفرینی و تبیین عوامل تأثیرگذار و پیش‌برنده آن در روستاهای شهرستان الشتر می‌باشد. روش پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی و اکتشافی بوده و به‌منظور گردآوری داده‌ها از مطالعات اسنادی و میدانی و ابزار پرسش‌نامه استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر کلیه کارآفرینان روستایی شهرستان الشتر شامل تعداد ۱۰۰ نفر می‌باشد که بر اساس فرمول کوکران تعداد ۷۸ نفر محاسبه و انتخاب شدند. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری تی تک نمونه‌ای و تحلیل عاملی انجام پذیرفته است. نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای نشان داد که شاخص‌های توسعه کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان الشتر (با سطح معناداری ۰/۲۹۶) در سطح مطلوبی نیستند. نتایج تحلیل عاملی نیز بیانگر این امر است که از بین ۵۰ گویه ارزیابی شده، تعداد ۱۲ عامل تأثیرگذار و پیش‌برنده توسعه کارآفرینی در روستاهای شهرستان الشتر می‌باشند که حدود ۷۵ درصد از توسعه کارآفرینی روستایی را پیش‌بینی می‌کنند. در نتیجه می‌توان گفت که کارآفرینی روستایی پدیده‌ای چندبعدی شامل ابعاد مدیریتی، اقتصادی، اجتماعی، فردی و البته جغرافیایی که لازم است با نگاه جامع و یکپارچه همه آن‌ها در ارتباط با هم در نظر گرفته شوند تا از طریق برنامه‌ریزی علمی توسعه پایدار کارآفرینی روستایی در نواحی روستایی شهرستان الشتر تحقق یابد.

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:

۱۴۰۲/۰۴/۱۳

تاریخ بازنگری:

۱۴۰۲/۰۷/۱۱

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۲/۰۷/۲۳

واژگان کلیدی:

کارآفرینی روستایی،
شاخص‌ها،
عوامل اثرگذار،
توسعه روستایی،
شهرستان الشتر.

استناد: مهدوی، داوود؛ خنجری عالم، امیر و شیخی، داوود. (۱۴۰۳). واکاوی وضعیت شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی و تبیین عوامل مؤثر بر آن مطالعه موردی: شهرستان الشتر. فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای انسانی، ۵۶ (۳)، ۱۸۷-۱۶۹.

<http://doi.org/10.22059/jhgr.2023.361724.1008614>

مقدمه

امروزه مناطق روستایی کشورهای در حال توسعه، به‌ویژه در ایران، از چالش‌های متعددی، از جمله فقر، بیکاری پنهان، تخریب محیط‌زیست، تداوم نابرابری در توزیع فرصت‌ها و منابع میان نواحی شهری و روستایی رنج می‌برند که بیانگر عدم موفقیت راهبردهای گذشته توسعه روستایی در جهت ارائه راه‌حل موفقیت‌آمیز برای برطرف ساختن آن‌ها است (حجی پور، ۱۴۰۰: ۴). در این میان، کارآفرینی به‌عنوان موتور محرک رشد و توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع و به‌عنوان یکی از ضرورت‌های برنامه‌های توسعه روستایی، جایگاه و اعتبار ویژه‌ای یافته است و پژوهشگران و دولت‌مردان کشورهای مختلف، بر الزام سیاست‌گذاری هدفمند و برنامه‌ریزی اندیشمندانه برای توسعه کارآفرینی در بخش روستایی به‌طور فزاینده‌ای تأکید کرده‌اند (حسینی نیا و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۵). لذا امروزه مقوله کارآفرینی به‌سرعت در حال گسترش است و توانسته نقش مهمی در زمینه توسعه کسب‌وکارها در این مناطق داشته باشد. از این‌رو، توسعه کارآفرینی به‌عنوان جایگزینی امیدوارکننده برای توسعه اقتصادهای سنتی شناخته‌شده و زمینه را برای توانمندسازی مردم محلی برای خوداشتغالی و پاسخگویی به نیازهای بازارهای محلی فراهم می‌نماید. از سوی دیگر، کارآفرینی به‌عنوان یک راهبرد مناسب برای مبارزه با فقر و نگهداشت ثروت در جوامع کم‌درآمد به‌حساب آمده و به‌عنوان عامل تعیین‌کننده در موفقیت اقتصادی یک کشور یا منطقه و نیز به‌عنوان عاملی بسیار مهم در شکل دادن به توزیع فضایی فعالیت‌های اقتصادی در فضای ملی و منطقه‌ای به شمار می‌رود (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۸: ۲).

توسعه روستایی و کارآفرینی، بیش از هر زمان دیگری؛ به هم مرتبط شده و لازم و ملزوم یکدیگرند. رواج کارآفرینی در مناطق روستایی به‌عنوان اقدامی مداخله‌گرانه در راستای تسریع و حرکت در مسیر دستیابی به توسعه روستایی می‌باشد (Imedashvili et al, 2013:19). به عبارتی کارآفرینی روستایی که به‌منزله به‌کارگیری نوآورانه منابع و امکانات روستا در راستای حصول فرصت‌های کسب‌وکار است، علاوه بر ایجاد اشتغال برای قشر عظیم روستاییان، گامی در راستای توسعه روستایی نیز محسوب می‌شود. در این دیدگاه، برخلاف سایر رهیافت‌هایی که توسعه روستایی را بر ورود سرمایه انسانی و مالی از خارج روستا پایه‌گذاری می‌کنند، تأکید بر انگیزش استعدادهای کارآفرینانه محلی و رشد مؤسسات بومی است (حجی پور، ۱۴۰۰: ۳) که می‌تواند به توسعه پایدار روستایی منتهی شود.

افزون بر این، کارآفرینی عامل مهمی برای توسعه اقتصادی است که اشتغال را در هر سطح ایجاد می‌کند (Arafat et al., 2018:7) و فرصت جدیدی برای کارآفرینان فراهم می‌کند تا درآمد و دارایی خود را افزایش دهند (Rezaei-Moghaddam and Izadi, 2019:17) به‌عنوان مثال، در هند توسعه کارآفرینی روستایی به‌عنوان یک راهکار برای توسعه اقتصادی و اشتغال‌زایی در مناطق روستایی مورد توجه قرار گرفته است (Vijay, 2016). بر این اساس می‌توان گفت یکی از عوامل ممکن مؤثر در توسعه روستایی، کارآفرینی است؛ چراکه کارآفرینی می‌تواند با خلق فرصت‌های جدید اشتغال و درآمد، نقش مؤثری در بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها داشته باشد. به همین دلیل، سنجش میزان توسعه کارآفرینی روستایی و تلاش برای توسعه و تقویت کارآفرینی در فرایند توسعه روستایی، از طریق فراهم کردن زمینه‌های اولیه آن، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (رضوانی و نجارزاده، ۱۳۸۷).

لازم به ذکر است که در مناطق روستایی فرصت‌های متنوعی بخصوص در حوزه‌های صنعتی و خدماتی در کنار کشاورزی وجود دارد که کارآفرینی با شناسایی این فرصت‌ها و با ایجاد و توسعه بنگاه‌های کوچک و متوسط زمینه را برای متنوع سازی اقتصاد روستایی هموار می‌سازد. با این وجود، توسعه فعالیت‌های کارآفرینی در مناطق روستایی می‌بایست بر اساس ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های موجود در آن‌ها صورت گیرد تا به موفقیت دست یابد و موجبات پایداری روستاها را فراهم نماید.

برای دستیابی به این مهم، پرورش ایده‌های خلاق و کارآفرینانی که بتوانند خود را پیوسته با دنیای جدید هماهنگ و سازگار کنند، ضروری است. پیش‌شرط این موضوع نیز، ارزیابی دقیق محیط در زمینه پتانسیل‌ها، ظرفیت‌ها و نیز شناخت کمبودها و تنگناهای آن است، تا بتوان با تدوین و اجرای برنامه‌ریزی دقیق در جهت بهره‌برداری بهینه از این امکانات و رفع همه مشکلات در جهت توسعه نواحی روستایی، گام برداشت (قدیری معصوم و همکاران، ۱۳۹۸: ۲).

شهرستان الشتر یکی از شهرستان‌های نه‌گانه استان لرستان است که علی‌رغم برخورداری از پتانسیل‌ها و توانمندی‌های بالا در زمینه‌های مختلف اما با مسائل و چالش‌های بسیاری مواجه است. بر اساس سرشماری ۱۳۹۵ جمعیت روستایی شهرستان بیشتر از جمعیت شهری و از این تعداد ۵۱/۱ درصد از جمعیت در نواحی روستایی ساکن بوده‌اند. این شهرستان دارای توانمندی‌های زیادی در بخش کشاورزی می‌باشد. بر اساس سرشماری کشاورزی در سال ۱۳۹۳، تعداد بهره‌برداران با زمین، ۱۲۰۸۶ بهره‌بردار با سطح زیر کشت ۳۲۰۱۰ هکتار بوده است و بیشترین تعداد بهره‌برداران به ترتیب با ۸۶۳۷ بهره‌بردار در بخش زراعت، ۳۴۹۶ بهره‌بردار در بخش باغداری و ۳۱۵۰ بهره‌بردار در بخش پرورش طیور به فعالیت اشتغال داشته‌اند. این در حالی است که بر اساس داده‌های موجود، نرخ بیکاری در بین روستاییان شهرستان، در سال ۱۳۹۷، ۱۲/۹ درصد و در سال ۱۳۹۸، ۱۵/۴ درصد بوده است که نشان از افزایش بیکاری در منطقه دارد و در نتیجه، باعث مهاجر فرستی جمعیت روستایی شهرستان شده است، به طوری که در دهه ۱۳۸۵-۱۳۷۵ نرخ مهاجرت ۲/۱ درصد بوده، در صورتی که به خاطر عدم توجه به اشتغال و کارآفرینی این رقم در دهه ۱۳۹۵-۱۳۸۵ به ۸ درصد رسیده است (سالنامه آماری استان لرستان، ۱۳۹۹). بنابراین ضرورت ایجاد می‌کند که به کارآفرینی در روستاهای شهرستان توجه شود چراکه علی‌رغم دارا بودن پتانسیل‌های بالقوه فراوان از لحاظ کشاورزی و دامداری، اما به خاطر عدم برنامه‌ریزی‌های مناسب از این پتانسیل‌ها به طور صحیح استفاده نمی‌شود، و لذا روزبه‌روز شاهد بیکاری و مهاجرت‌های روستایی به شهر الشتر و نیز سایر شهرها می‌باشیم. بنابراین با توجه به اهمیت کارآفرینی در توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع امروزی، تبیین وضعیت شاخص‌های کارآفرینی در میان روستاییان شهرستان الشتر و همچنین شناسایی شاخص‌ها و عوامل تأثیرگذار و پیش‌برنده توسعه کارآفرینی که می‌توانند در توسعه فعالیت‌ها و کسب‌وکارهای روستایی شهرستان مؤثر واقع شوند، از اهمیت بسزایی برخوردار است. شناخت وضعیت شاخص‌های کارآفرینی در منطقه می‌تواند به توسعه روستایی در بخش‌های مختلف کمک نماید. لذا تحقیق حاضر در راستای توسعه کارآفرینی در میان روستاییان شهرستان الشتر به دنبال پاسخگویی به این سؤالات کلیدی است: وضعیت شاخص‌های توسعه کارآفرینی در نواحی روستایی شهرستان الشتر چگونه است؟ و عوامل اثرگذار و پیش‌برنده در تقویت و توسعه کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه کدام‌اند؟

مبانی نظری

کارآفرینی در دهه‌های اخیر، به‌عنوان کاتالیزوری برای توسعه و عاملی کلیدی در دستیابی به رشد اقتصادی، اشتغال‌زایی و افزایش بهره‌وری مورد مطالعه قرار گرفته است (López et al., 2019:1). کارآفرینی، ایجاد و جستجوی فرصت‌های نوآورانه برای تولید ارزش برای جامعه است و توسط محققان و سیاست‌گذاران به‌عنوان مکانیزم قدرتمند برای توسعه اقتصادی و اجتماعی شناخته می‌شود (Roundy and Fayard, 2019: 2) و می‌تواند نقش مهمی در کاهش نابرابری‌های فضایی بین مرکز و پیرامون ایفا کند (Mayer and Meili, 2016). نقش کارآفرینی در توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع انکارناپذیر است (Rajput et al, 2015: 62) تا حدی که از آن به‌عنوان تجارت ضروری یاد می‌کنند (Wang et al,

(80: 2019) کارآفرینی، فعالیتی است که نوآوری ایجاد کرده و با ریسک همراه است. کارآفرینان فرصت‌هایی را دیده و ایده‌های نوآورانه بر اساس آن‌ها خلق کرده و با پیگیری و استمرار؛ یک کسب‌وکار جدید راه‌اندازی می‌کنند (Rasoolimanesh and Tuan, 2015: 18). کارآفرینی فرصت‌های جدیدی را برای کارآفرینان ایجاد می‌کند تا درآمد و سرمایه خود را افزایش دهند و همچنین با ایجاد مؤسسات جدید و کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، استانداردهای زندگی را بهبود بخشند (صفری و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۰۱).

واکوی ادبیات مربوطه نیز بیانگر این است که اصولاً کارآفرینی زمانی به‌عنوان یک رشته علمی از اهمیت زیادی برخوردار است که نه تنها به‌عنوان حلقه اتصال بین اختراع، نوآوری و تولید محصولات و خدمات جدید نقش ایفا می‌کند، بلکه به‌عنوان موتور رشد و توسعه اقتصادی نیز عمل می‌کند (Dobrev and Branett, 2005: 25). از طرف دیگر کارآفرینی از دریچه ساختار و علم پیچیدگی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا سرمایه‌گذاری کارآفرینانه را به‌عنوان نتیجه مصداق تعامل کارآفرین-فرصت در زمان و مکان ارائه کند. (Leongo, 2021: 1). از این منظر، پیوند فرصت‌های فردی و کارآفرینی یک فرایند اجتماعی پیچیده است که طیف وسیعی از عوامل و بازیگران مختلف را در برمی‌گیرد. (Ghamgui & Soparnot, 2021: 1). با نگاهی به همین ادبیات نیز مشخص می‌گردد که دانشمندان و محققان تعاریف مختلفی از کارآفرینی ارائه داده (جدول

(۱)

جدول ۱. تعاریف کارآفرینی

کارآفرینی عبارت است از عرضه کالای جدید، روش جدید در فرآیند تولید، ایجاد بازار جدید، یافتن منابع جدید و ایجاد هرگونه تشکیلات جدید در کسب‌وکار.	ژان ژوزف شومپتر
کارآفرینی یعنی آگاهی از فرصت‌های سودآور و کشف نشده و بهره‌برداری از آن‌ها	کرزنر
کارآفرینی فرصت‌های جدیدی را برای کارآفرینان ایجاد می‌کند تا درآمد و سرمایه خود را افزایش دهند و همچنین با ایجاد مؤسسات جدید و کسب‌وکارهای کوچک و متوسط، استانداردهای زندگی را بهبود بخشند	صفری و همکاران
کارآفرینی را فرایند پویایی از تغییر بیش و بصیرت با ابتکار و نوآوری می‌داند. هیسریچ و پیتترین کارآفرینی را فرایند خلق هر چیزی نو و باارزش، با صرف وقت و تلاش با فرض همراه داشتن خطرات مالی، روحی و اجتماعی و به دست آوردن و به دست آوردن پاداش‌های مالی و رضایت فردی و استقلالی که از آن ناشی می‌شود تعریف کرده‌اند.	کورکت
کارآفرینی یعنی تمایل به اعمال ریسک‌های حساب‌شده هم در زمینه شغلی و هم مالی و سپس انجام هر کاری که برای ایجاد مزیت و امتیاز ممکن است	رضوانی و همکاران

با توجه تعاریف فوق می‌توان گفت که کارآفرینی عبارت است از ریسک کردن و خلق چیزی نو که به ایجاد اشتغال و توسعه تولید در جامعه کمک کند. افزون بر این با توجه به این تعاریف می‌توان، مهم‌ترین خصوصیات و عناصر شکل‌دهنده یک فعالیت کارآفرینی را در شش عامل، نوآوری و خلاقیت، ایجاد ارزش افزوده، بهره‌گیری از فرصت‌ها، عمل‌گرایی، بهره‌گیری از منابع و قدرت ریسک‌پذیری به‌عنوان هسته اصلی فعالیت‌های کارآفرینانه، خلاصه نمود (Lordkipanidze, 2002: 28). بر این مبنای کارآفرینی روستایی نیز شامل فرایند تعامل مستمر میان فرد یا افراد، یا بستر و زمینه از سویی دیگر است. این فرایند به‌طور مشخص متشکل از مراحل همچون تشخیص فرصت، ارزش‌یابی فرصت و بهره‌برداری از فرصت است، که در نهایت و در کوتاه‌مدت به افزایش درآمد روستاییان از طریق ایجاد اشتغال یا تنوع شغلی برای آن‌ها و در بلندمدت به توسعه پایدار روستا، افزایش حضور زنان در تحولات روستا، افزایش سرمایه اجتماعی در روستا و روابط جدید آن با روستاها یا شهرهای اطراف، افزایش عاملیت و جنبش‌های نوظهور روستایی منجر می‌شود (شهرکی و همکاران، ۱۳۹۵:

(۷۵۵). پیتترین^۱ کارآفرینی روستایی را مجموع این سه گزاره تعریف می‌کند: ۱- نیرویی که سایر منابع را برای پاسخ‌گویی به تقاضاهای بی‌پاسخ در بازار بسیج می‌کند. ۲- توانایی خلق و ایجاد چیزی از هیچ. ۳- فرایند خلق ارزش به‌وسیله امتزاج مجموعه واحدی از منابع در راستای بهره‌گیری از یک فرصت (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۲).

امروزه استفاده از توانایی و استعداد درونی روستاییان یکی از شیوه‌های مناسب رسیدن به این هدف است که در قالب کارآفرینی نیز بروز می‌کند. بر این اساس، کارآفرینی در بخش روستایی چه‌بسا نظم‌نوینی برای کار در مناطق روستایی تأمین‌کننده که از چندین جنبه اهمیت دارد: اولاً معقولانه است؛ یعنی افراد و گروه‌های کاری در محیط روستا، توانایی کنترل بیشتری بر کار خود خواهند داشت و برای استفاده از آن در جهت رفع نیازهای خود، از جمله نیاز به رشد و توسعه سالم، فرصت‌های بیشتری به دست خواهند آورد. ثانیاً انسانی‌تر است؛ یعنی کار افراد و گروه‌ها نه‌تنها در زمینه‌های امری که با اهداف آنان بیگانه است استفاده نمی‌شود بلکه موجب استثمار و زیان دیگران نیز نخواهد شد. ثالثاً با محیط‌زیست سازگارتر است؛ به‌این ترتیب کار با محیط طبیعی و زیست‌انسانی هماهنگ خواهد بود و طبیعت را تخریب نخواهد کرد (سجاسی و همکاران، ۱۳۹۵: ۸۸).

از سوی دیگر، از دیدگاه لوردکیپانیدزه، توسعه کارآفرینی روستایی به عامل فرهنگی - اجتماعی، محیطی و زیرساختی، اقتصادی و نهادی بستگی دارد (نجفی‌کانی، ۱۳۹۴: ۴۱)، مطمئناً ایجاد اکوسیستمی که کارآفرینی را تشویق کند شانس یا تصادف نیست و به تمهیداتی برنامه‌ریزی‌شده نیاز دارد (قمبرعلی و همکاران، ۱۳۹۳: ۴۳) که بدون شناخت درست عوامل مؤثر در ایجاد فعالیت‌های کارآفرینی مناطق امکان‌پذیر نخواهد بود (Roundy et al., 2017:2).

در خصوص کارآفرینی روستایی نیز هم در داخل و خارج از ایران مطالعات متعددی در ابعاد و زمینه‌های مختلف آن صورت گرفته که در ادامه به برخی از آن‌ها پرداخته شده است:

کومال و شارما^۲ (۲۰۲۳) در تحقیقی چالش‌های مجدد پیش روی کارآفرینی زنان روستایی در هند را بررسی کردند. نتایج مطالعه آن‌ها نشان داد که برای پیشبرد حقوق زنان، موانع اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی، فشار تعارض نقش‌های خانوادگی و تولیدی، عدم حمایت خانواده به‌ویژه برای افراد متأهل وجود دارد که مانع توسعه کارآفرینی زنان روستایی می‌شوند. صالح و منجوناث^۳ (۲۰۲۰) به بررسی موانع ساختاری و تاریخی پیش روی کارآفرینان پرداختند. نتایج پژوهش آن‌ها نشان داد چالش‌های سیاستی، قانونی، عدم مدیریت و شیوه‌های صحیح مدیریتی مهم‌ترین چالش پیش روی کارآفرینان هستند. کومار و سانسی^۴ (۲۰۱۹) در مطالعه رابطه بین سرمایه انسانی و توسعه کارآفرینی روستایی به این نتیجه رسیدند که سرمایه انسانی یک عامل حیاتی در توسعه کارآفرینی روستایی است و آموزش برای توسعه سرمایه انسانی در مناطق روستایی ضروری است. آگرووال^۵ (۲۰۱۸) فاکتورهای تأثیرگذار برای توسعه اکوسیستمی کارآفرینی مناطق روستایی هند بررسی کردند. نویسندگان مهم‌ترین فاکتورهای تأثیرگذار برای توسعه اکوسیستمی کارآفرینی مناطق روستایی هند را سه مورد بیان کردند: ۱- آموزش و پرورش به‌ویژه در زمینه توسعه مهارت‌های کارآفرینی مردم روستایی، ۲- تأمین مالی تلاش‌های کارآفرینی مردم روستایی به شکل شرکت‌های کوچک و روستایی و ۳- تقویت شبکه بین کارآفرینان بالقوه و هم‌تایان با تجربه آن‌ها. سانچز و پیندادو^۶ (۲۰۱۷) در تحقیقی با عنوان مهم‌ترین عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی به این نتیجه رسید که سن، جنسیت، درآمد خانوار، تحصیلات، تجربه کارآفرینی، مهارت‌های کارآفرینی، شبکه‌های شخصی کارآفرین و عوامل

1. Pitrin
2. Koma& & Sharma
3. Sale& & Mjrunath
4. Kuma& & Snthi
5. Aggarwal
6. Pindado, and Sánchez

اقتصادی از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر کارآفرینی هستند. کلاسر و کر (۲۰۰۹) رابطه بین شرایط صنعتی محلی و کارآفرینی روستایی رابطه بین شرایط صنعتی محلی و کارآفرینی روستایی عوامل محلی مانند تنوع صنعت، سرمایه انسانی و دسترسی به سرمایه، عوامل مهمی در کارآفرینی را مطالعه کردند. نویسندگان پیشنهاد می‌کنند که سیاست‌هایی با هدف بهبود این عوامل می‌تواند کارآفرینی را ارتقا دهند کارتر^۲ (۲۰۰۷) در مطالعه‌ای با عنوان توسعه کشاورزی و کارآفرینی در کشور هند نشان دادند که بین تربیت نیروی انسانی ماهر و کارآمد، افزایش سطح استانداردهای آموزشی در مدارس و توسعه کارآفرینی رابطه معناداری وجود دارد. شامانیان و همکاران (۱۴۰۱) در تحقیقی با عنوان تحلیل تأثیر ظرفیت‌های کارآفرینی بر توسعه متوازن نواحی روستایی دامغان به این نتیجه رسیدند که رابطه معناداری بین ظرفیت کارآفرینی و سطح توسعه‌یافتگی روستاهای مورد مطالعه وجود داشته است به طوری که توسعه ظرفیت‌های کارآفرینی در روستاهای منطقه تا حد زیادی می‌تواند منجر به کاهش نابرابری‌های فضایی و توسعه متوازن روستایی شود. دربان آستانه و همکاران (۱۴۰۰) نیز در مطالعه‌ای با عنوان تحلیل اثرگذاری عوامل ساختاری نوآوری بر فرآیند کارآفرینی روستایی شهرستان فاروج به مقایسه میزان تأثیر و اولویت‌بندی هر یک از شاخص‌های مؤثر در نوآوری پرداختند و نتایج حاصله نشان داد که ویژگی‌های فردی بالاترین اولویت و شاخص خارجی، کم‌ترین اولویت را دارد. با توجه به نتایج همبستگی پیرسون مشخص شد بین شاخص‌های فردی، آموزش و پژوهش، اقتصادی و زیرساختی با سطح کارآفرینی آن‌ها رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. برقی و ذوالفقاری (۱۳۹۷) به تبیین وضعیت شاخص‌های کارآفرینی و پیش‌بینی آن در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان روانسر پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که میانگین محاسبه‌شده برای برخورداری روستاییان از شاخص‌های کارآفرینی، ۲ بود که در سطحی پایین‌تر از متوسط قرار دارد. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد پنج متغیر شناسایی شده توانسته‌اند حدود ۷۰ درصد واریانس شاخص‌های کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه را تبیین نمایند: پایگاه اقتصادی اجتماعی، سرمایه اجتماعی، دسترسی به امکانات و تسهیلات، مالکیت منابع سرمایه‌ای و عملکرد نهادهای مدیریتی. رضایی مقدم و معصومی (۱۳۹۷) در مطالعه‌ای با عنوان کارآفرینی روستایی پایدار پاسخی به پیامدهای توسعه بی‌حدومرز کارآفرینی در نواحی روستایی نشان داد که پیامدها در سه گروه اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی قابل دسته‌بندی هستند و در نظر گرفتن هم‌زمان ابعاد سه‌گانه کارآفرینی و پایداری، مفهوم کارآفرینی پایدار را به وجود می‌آورد. دهقانی و جمینی (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای با عنوان سنجش وضعیت شاخص‌های کارآفرینی، تعیین‌کننده‌ها و راهکارهای توسعه آن در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان جوانرود نشان داد که وضعیت کارآفرینی در شهرستان جوانرود مناسب است و نتایج تحلیل عاملی تعیین‌کننده‌های توسعه کارآفرینی نشان داد که پنج عامل اقتصادی، مدیریتی-آموزشی، زیرساختی، اجتماعی فرهنگی و محیطی توانسته‌اند ۶۶/۵ درصد واریانس متغیر وابسته را تبیین کند. پورجمشیدی (۱۳۹۶) در مطالعه‌ای با عنوان عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی متغیرهای امنیت شغلی، آموزش، حمایت دولتی و قوانین و مقررات اثر مستقیم بر توسعه کارآفرینی کشاورزی دارند و متغیر امنیت شغلی بیشترین میزان تأثیر را داشته است. حسام، رضوانی و همکاران (۱۳۹۵) با سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی گردشگری در مناطق روستایی بخش لاریجان شهرستان آمل شاخص‌های دسترسی به زیرساخت‌های فیزیکی، فضای اجتماعی و میزان اعتماد به نفس، مطلوبیت بالایی در روستاهای مورد مطالعه دارند، اما شاخص‌های دسترسی به آموزش، مشاوره و تجربیات، مهارت و دانش، دسترسی به سرمایه، نوآوری و خلاقیت، آینده‌نگری، تولید، فروش و بازاریابی تولیدات، در وضعیت مناسبی نیستند.

1. Kelase& & kr

2. Karter

همان‌طور که پیش‌تر آمد واکاوی ادبیات نظری و پیشینه مربوطه نشان می‌دهد که کارآفرینی هنوز نتوانسته در روستاها جایگاه خود را پیدا کند. هرچند که روستاییان توانسته‌اند که بسیاری از نیازهای خود را شناسایی کنند، اما این موضوع همواره نیازمند توجه بیشتر، از سوی مسئولین، روستاییان و بسیاری از سازمان‌ها و دولت‌ها است. همچنین به‌منظور گسترش هر چه بیشتر این پدیده نیاز است تا عوامل تأثیرگذار و محرک توسعه کارآفرینی روستایی شناسایی و در جهت توسعه متعالی آن گام‌های محکم‌تری برداشته شود. از همین رو، در این پژوهش سعی شده است به شناسایی وضعیت موجود و تحلیل عوامل تأثیرگذار و پیش برنده توسعه کارآفرینی روستایی اقدام شود و بدین‌وسیله به تقویت این عوامل کمک کرد.

در مجموع، ادبیات و پیشینه پژوهش نشان می‌دهد که تحلیل وضعیت شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی موضوع پیچیده‌ای است که نیازمند در نظر گرفتن عوامل تأثیرگذار مختلف است. مطالعات انجام‌شده در این زمینه بینشی از وضعیت فعلی شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی ارائه کرده و سعی کرده‌اند عواملی که می‌تواند بر این شاخص‌ها تأثیر مثبت یا منفی داشته باشد را تبیین کنند.

اولاً، محققان تشخیص داده‌اند که دسترسی به منابع مالی یک جزء حیاتی در توسعه کارآفرینی روستایی است و راه‌حل ممکن برای این امر می‌تواند توسعه طرح‌های تأمین مالی خرد یا شناسایی سایر گزینه‌های تأمین مالی جایگزین باشد. ثانیاً، تحقیقات نشان داده است که زیرساخت‌های ناکافی، مانند شبکه‌های جاده‌ای و حمل‌ونقل ضعیف، می‌تواند مانع توسعه کارآفرینی شود و بهبود زیرساخت‌ها می‌تواند یک مداخله سیاستی بالقوه برای ارتقای شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی باشد.

ثالثاً بررسی مطالعات حاکی از آن است که آموزش و دانش می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی به توسعه سرمایه انسانی و ارتقای کارآفرینی کمک کند. بنابراین، ترویج آموزش در همه سطوح، از جمله کمپین‌های سوادآموزی، آموزش حرفه‌ای، و آموزش کسب‌وکار، می‌تواند توسعه کارآفرینی روستایی را افزایش دهد.

در پایان، با عنایت به ادبیات و پیشینه تحقیق می‌توان اذعان کرد که تحلیل وضعیت شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی و بررسی عوامل تأثیرگذار در تدوین سیاست‌ها و مداخلات برای توسعه پایدار روستایی ضروری است. پژوهش در این زمینه به افزایش درک عوامل مؤثر بر شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی کمک می‌کند. این تحقیقات می‌تواند اجرا و اثربخشی مداخلات و سیاست‌های طراحی‌شده آتی را برای بهبود شاخص‌های توسعه کارآفرینی روستایی و تأثیر آن‌ها بر اقتصادهای محلی را بررسی کند.

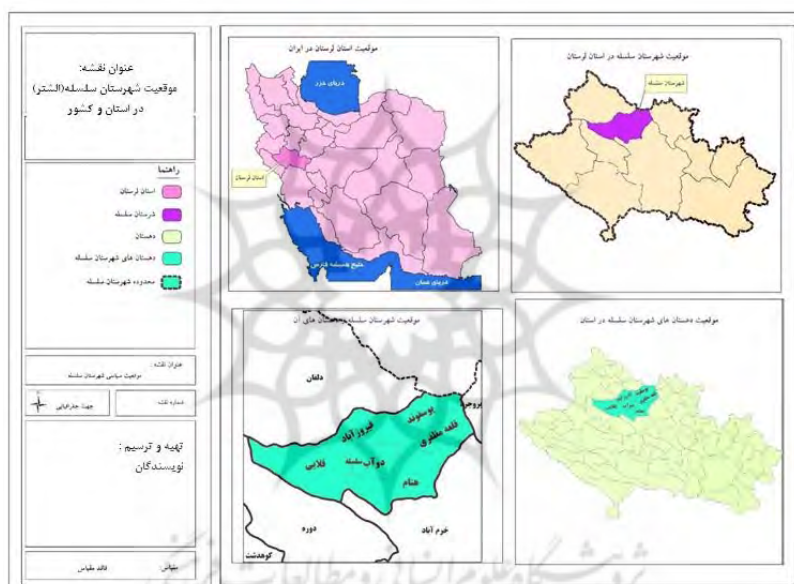
روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر «هدف»، در زمره تحقیقات کاربردی و از نظر «روش»، در چارچوب روش «توصیفی-تحلیلی» و اکتشافی قرار می‌گیرد. همچنین گردآوری اطلاعات در این تحقیق با استفاده از روش‌های میدانی و کتابخانه‌ای و با ابزارهای مختلفی همانند پرسشنامه و مصاحبه با کارشناسان مرتبط صورت گرفته است. در پژوهش حاضر پس از مطالعه مبانی نظری و مطالعات انجام‌گرفته برای بررسی وضعیت موجود تعداد ۶۳ شاخص در ۴ بعد و ۱۲ مؤلفه استخراج و موردبررسی قرار گرفت، همچنین با بررسی ادبیات و پیشینه تحقیق تعداد ۵۰ عامل اثرگذار و پیش برنده به‌صورت مقدماتی و برای تهیه پرسشنامه و نظرخواهی از جامعه آماری استخراج گردید. جامعه آماری تحقیق حاضر به استناد اسناد و مدارک موجود، کلیه کارآفرینان روستایی شهرستان الشتر است که بر اساس اطلاعات اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی تعداد آن‌ها ۱۰۰ نفر می‌باشد. نمونه آماری تحقیق نیز بر اساس فرمول کوکران تعداد ۷۸ نفر محاسبه و انتخاب شد که به‌صورت روش نمونه‌گیری تصادفی ساده موردبررسی قرار گرفته‌اند. تحلیل داده‌های پژوهش در دو بخش آمار توصیفی نظیر جدول توزیع فراوانی مطلق، درصد

فراوانی، میانگین و انحراف معیار جهت مقایسه اطلاعات جمع‌آوری شده از طریق پرسشنامه و در بخش آمار استنباطی از آزمون‌های آماری تی تک نمونه‌ای، تحلیل عاملی در نرم‌افزار Spss انجام گرفته است.

محدوده مورد مطالعه

شهرستان الشتر (سلسله) در ۲۷ دقیقه و ۴۸ درجه شرقی و ۳۲ دقیقه و ۳۳ درجه شمالی و وسعت آن ۱۲۱۲ کیلومتر مربع است. این شهرستان از شمال به شهرستان بروجرد و شهرستان دلفان، از جنوب به شهرستان دوره، از جنوب شرق به شهرستان خرم‌آباد، از شمال غرب به شهرستان دلفان و از شمال شرق به شهرستان بروجرد منتهی می‌شود. بر اساس آمار سال ۱۳۹۵ تعداد ۷۵۵۵۹ نفر در شهرستان الشتر زندگی می‌کنند. از کل جمعیت شهرستان تعداد ۳۸۶۰۲ نفر در نقاط روستایی زندگی می‌کنند که از این تعداد ۱۹۵۷۶ نفر آن‌ها مرد و تعداد ۱۹۰۲۶ نفر زن می‌باشند. افزون بر این بیشترین تعداد جمعیت مربوط به گروه سنی ۲۹-۲۵ سال می‌باشد که نشان می‌دهد ترکیب جمعیتی شهرستان جوان می‌باشد (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵).



شکل ۱. موقعیت منطقه مورد مطالعه در استان و کشور

یافته‌ها

یافته‌های پژوهش در ارتباط با وضعیت گروه کارآفرینان از نظر جنسیت نشان می‌دهد که ۶۷,۹ درصد پاسخگویان مرد و ۳۱,۱ درصد آن‌ها زن بودند. از نظر تأهل بیشتر پاسخ‌گویان با ۵۶,۴ درصد و تعداد ۴۴ نفر متأهل بودند و ۴۳,۶ درصد و تعداد ۳۴ نفر مجرد بودند. از نظر سن ۲۳,۱ درصد بین ۱۵-۲۵ سال، ۱۷,۹ درصد بین ۲۵-۳۵ سال، ۹ درصد بین ۳۵-۴۵ سال، ۱,۳ درصد بین ۴۵-۵۵ سال بودند. از نظر تحصیلات ۱۲,۸ درصد زیر دیپلم و دیپلم، ۲۸,۲ درصد فوق دیپلم، ۵۰ درصد لیسانس و ۹ درصد کارشناسی ارشد داشتند. از نظر تعداد اعضای خانواده ۳۹,۷ درصد بین ۲-۱ نفر، ۳۷,۲ درصد بین ۳-۴ نفر، ۱۴,۱ درصد بین ۵-۶ نفر، ۵,۱ درصد بین ۷-۸ نفر، ۳,۸ درصد ۸ نفر و بالاتر بودند. از نظر نوع فعالیت کارآفرینی ۸۰,۸ درصد کشاورزی، ۱۹,۲ درصد صنعت فعالیت داشتند. از نظر مدت زمان فعالیت ۶۷,۹ درصد کمتر از ۵ سال، ۲۰,۵ درصد بین ۵-۱۰ سال، ۵,۱ درصد ۱۰-۲۰ سال و ۱,۳ درصد بیشتر از ۲۰ سال بودند.

- تبیین وضعیت موجود شاخص‌های کارآفرینی در سکونتگاه‌های روستایی شهرستان الشتر

جهت تبیین شاخص‌های توسعه کارآفرینی مناطق روستایی شهرستان الشتر از کارآفرینان (تعداد ۷۸ نفر نمونه آماری) محدوده مورد مطالعه نظرخواهی شد و به روش هدفمند و در دسترس پرسشنامه تکمیل گردید (۶۳ سؤال/گویه برای بررسی وضعیت موجود) و نهایتاً داده‌های جمع‌آوری شده بعد از عملیات ویرایش و پردازش، با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای در قالب نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج به‌دست‌آمده (جدول ۲ و ۳) بیانگر این امر است که از بین ۶۳ گویند تحقیق ۱۷ گویند کمتر از حد متوسط (در سطح بین کم و متوسط = میانگین کمتر از ۳) و ۴۶ گویند دیگر، بیشتر از حد متوسط (در سطح بین متوسط و زیاد = میانگین بیشتر از ۳) ارزیابی شدند. در همین راستا، میانگین کلی گویند ها ۳/۰۷ به‌دست‌آمده است که باتوجه به طیف لیکرت مورد استفاده در این تحقیق (۱=خیلی کم؛ ۲=کم؛ ۳=متوسط؛ ۴=زیاد و ۵=خیلی زیاد) میانگین یافته‌ها در حد متوسط می‌باشد (جدول ۳)

جدول ۳. نتایج کلی آزمون t تک نمونه‌ای برای شاخص‌های کارآفرینی در روستاهای شهرستان الشتر

معیار تصمیم	آماره t	میانگین	گویه‌ها (میانگین‌های به‌دست‌آمده)
			توانایی چانه‌زنی (۲/۸۱) استفاده از کلاس‌های ترویجی (۲/۸۸)؛ آشنایی با بازارها (۲/۸)؛ دسترسی به کارخانه (۲/۸۷)؛ تولید و بهره‌وری بالا (۲/۹۱)؛ شناسایی کانال‌های فروش (۲/۹۲)؛ ریسک‌پذیری (۲/۹۳)؛ استفاده از دانش فنی و بازاریابی (۲/۹۴)؛ داشتن سرمایه مالی کافی (۲/۹۴)؛ سرمایه‌گذاری‌های بیرونی (۲/۹۴)؛ کارگاه‌های محلی (۲/۹۴)؛ صنایع دستی محلی (۲/۹۶)؛ بسته‌بندی، انبار (۲/۹۶)؛ واگذاری امکانات و تجهیزات (۲/۹۷)؛ شبکه‌های گوناگون تعاون روستایی (۲/۹۸)؛ استفاده از شیوه‌های نو (۲/۹۸)؛ زیرساخت‌ها (۲/۹۸).
			مشارکت محلی در برنامه‌ریزی (۳)؛ توجه به تغییرات زندگی (۳)؛ تحلیل عرضه و تقاضا (۳)؛ دسترسی به آموزش (۳/۰۱)؛ تنوع منابع (۳/۰۱)؛ تنوع‌بخشی به فعالیت‌های روستایی (۳/۰۲)؛ حفاظت از منابع (۳/۰۲)؛ داشتن ارتباط با روستاییان (۳/۰۵)؛ مکان‌های بومی اطلاع‌رسانی (۳/۰۵)؛ تولید ابزارهای دسترسی (۳/۰۶)؛ انتخاب گونه برتر (۳/۰۶)؛ به‌کارگیری اصول امروزی کشاورزی (۳/۰۷)؛ تغییر در کیفیت زندگی (۳/۰۷)؛ منابع طبیعی (۳/۰۷)؛ استفاده از نهاده‌های جدید (۳/۰۸)؛ توانایی چانه‌زنی (۳/۰۸)؛ کشت ماشینی (۳/۰۸)؛ اعتمادبه‌نفس (۳/۱)؛ انگیزه یافتن منابع جدید (۳/۱)؛ انگیزه زیاد نوحوایی (۳/۱)؛ توجه به محدودیت‌های منابع (۳/۱۱)؛ ماشین‌آلات کشاورزی (۳/۱۲)؛ پشتکار و ایستادگی (۳/۱۴)؛ فروش مستقیم (۳/۱۴)؛ زمین کشاورزی (۳/۱۴)؛ استفاده از نهاده‌های جدید (۳/۱۵)؛ نیروی انسانی ماهر در خانواده (۳/۱۵)؛ سازمان‌های کارآفرین (۳/۱۶)؛ تنوع‌بخشی به محصولات (۳/۱۶)؛ علاقه به خوداشتغالی (۳/۱۶)؛ فرصت‌گرا بودن (۳/۱۷)؛ توجه به آینده خانواده (۳/۱۷)؛ حمل‌ونقل (۳/۱۷)؛ ارتباط با افراد موفق (۳/۱۷)؛ استقلال فردی (۳/۱۹)؛ استفاده از مشاوره (۳/۲)؛ به‌کارگیری توصیه‌های فنی کارشناسان و مروجان (۳/۲۱)؛ روحیه گروه‌گرایی مثبت (۳/۲۱)؛ پیش قدم بودن در فعالیت‌ها (۳/۲۱)؛ استفاده از تجربیات دیگران (۳/۲۴)؛ محیط آرام (۳/۲۴)؛ داشتن برنامه‌ریزی (۳/۲۴)؛ به‌کارگیری توصیه‌های فنی کارشناسان (۳/۲۵)؛ اهل کار و عمل بودن (۳/۲۶)؛ به‌کارگیری تجربیات شخصی (۳/۲۸) و اشتیاق به انجام کارهای بزرگ (۳/۲۸).
۰/۲۹۶	۱/۹۹۶	۳/۰۷	

همان‌طور که نتایج به‌دست‌آمده در جدول شماره ۳ نشان می‌دهد در میان شاخص‌های مذکور هشت شاخص به‌کارگیری تجربیات شخصی ۳،۲۸، استفاده از تجربیات دیگران ۳،۲۴، به‌کارگیری توصیه‌های فنی کارشناسان ۳،۲۵، وجود فضای آرام ۳،۲۴، اهل کار و عمل بودن ۳،۲۶، اشتیاق به کارهای بزرگ ۳،۲۸، آشنایی با بازار ۳،۲۴، فاصله کم از شهر ۳،۲۴ بیشترین میزان میانگین را در میان شاخص‌های موردبررسی داشته‌اند و کمترین میزان میانگین مربوط به توانایی چانه‌زنی با میانگین ۲،۸۱ می‌باشد. در مجموع می‌توان چنین عنوان کرد که میزان برخورداری کارآفرینان روستایی در شهرستان الشتر از شاخص‌های کارآفرینی یک‌دست نبوده و نسبت برخورداری آن‌ها از شاخص‌های کارآفرینی متفاوت می‌باشد.

جدول ۴. نتایج آزمون t تک نمونه‌ای برای کلیه شاخص‌های کارآفرینی در روستاهای شهرستان الشتر

اختلاف با فاصله ۹۵ درصد		انحراف از میانگین	میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	T	شاخص‌های کارآفرینی
حد بالا	حد پایین	۴۶/۹	۳/۰۷	۱/۲۹۶	۱	۱/۹۹۶	
۲۴۵/۴۹	-۲۵۱/۶۹						

افزون بر این، باتوجه به نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای که نشان داد که معیار تصمیم بزرگ‌تر از $0/05$ ، یعنی مقدار $0/296$ می‌باشد؛ و مقدار آماره t استاندارد برای سطح معناداری ۹۵ درصد بیشتر از $1/96$ ، یعنی $1/99$ است؛ و البته اختلاف میانگین اندک نسبت به ارزش تست تحقیق ۳، (یعنی $0/07$)، می‌توان گفت که بین میانگین به‌دست‌آمده ($3/07$) با میانگین نظری تحقیق (ارزش تست=۳) از نظر آماری اختلاف میانگین معناداری وجود ندارد و در واقع قابلیت تعمیم به جامعه آماری را ندارد. بنابراین می‌توان گفت که شاخص‌های وضعیت موجود توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان الشتر در سطح مطلوبی نیستند و در سطح متوسط ارزیابی شده است.

- تبیین عوامل اثرگذار بر توسعه کارآفرینی روستایی شهرستان الشتر از دیدگاه کارآفرینان

در راستای پاسخ به سؤال دوم تحقیق، از نظرات جامعه آماری یعنی گروه کارآفرینان در محدوده مورد مطالعه با استفاده از سؤالات مجزا نظرخواهی به عمل آمد. در این راستا ابتدا ۷۸ نفر کارآفرین الشتری پرسشنامه تکمیل گردید (۵۰ سؤال/گویه پیشران‌های اصلی) و با استفاده از روش تحلیل عاملی در قالب نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. جهت آزمون مناسب بودن داده‌های مربوط به مجموعه متغیرهای مورد تحلیل در خصوص تحلیل عوامل اثرگذار و پیش برنده توسعه کارآفرینی روستایی و برای شروع تحلیل عاملی از تست Bartlett و KMO استفاده شد.

جدول ۵. نتایج آزمون KMO و Bartlett

اندازه‌گیری کفایت نمونه‌گیری کیسر-مایر-اولکین	۰/۷۹۵
برآورد تقریبی خی دو	۳۰۸۰/۱۵۹
آزمون کرویت Bartlett	۱۲۲۵
سطح معناداری	۰/۰۰۰

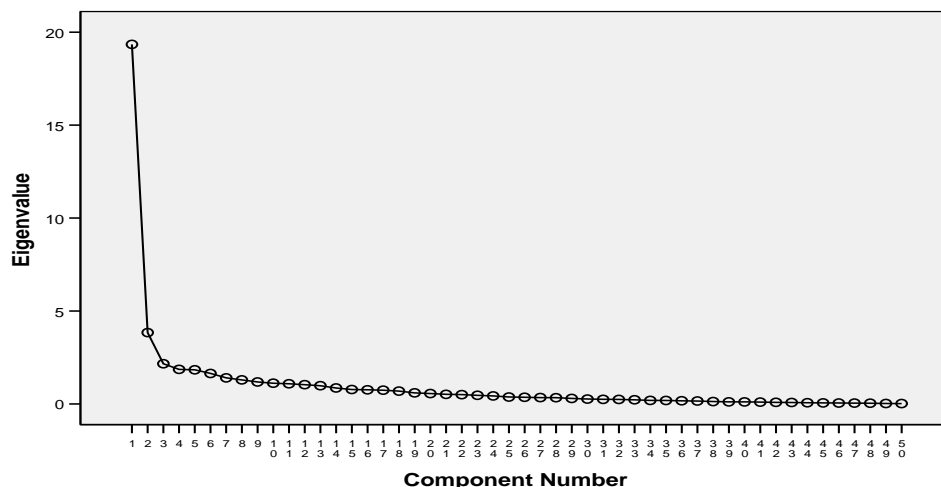
همان‌طور که نتایج آزمون Bartlett که تقریبی از آماره کای دو است (جدول ۵) نشان می‌دهد، مقدار معناداری آزمون Bartlett ($0/000$)، کمتر از $0/05$ درصد است که نشان می‌دهد تحلیل عاملی برای ساختار مدل عاملی، مناسب است و فرض شناخته‌شده بودن ماتریس همبستگی رد می‌شود. افزون بر این مقدار به‌دست‌آمده شاخص KMO با مقدار $0/795$ ، که نزدیک به عدد یک است نشان‌دهنده این است که تعداد نمونه (تعداد پاسخ‌دهندگان) برای تحلیل عاملی کافی می‌باشد. در ادامه و در جدول ۶ پارامترهای آماری عامل‌های اثرگذار بر آینده توسعه کارآفرینی از روش تحلیل مؤلفه اصلی آورده شده است. شاخص‌هایی که دارای بار عاملی بالاتر از ۱ می‌باشند ۳۹ شاخص از ۵۰ شاخص می‌باشد.

جدول ۶. پارامترهای آماری عوامل تأثیرگذار و پیش برنده بر اساس تحلیل عاملی

انحراف معیار	میانگین	عوامل تأثیرگذار و پیش برنده	انحراف معیار	میانگین	عوامل تأثیرگذار و پیش برنده
۱/۱۳۷	۳/۲۴	برقراری ارتباط با نهادها	۱/۱۴۸	۳/۴۸	سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی
۱/۱۶۵	۳/۳۰	سطح آگاهی کارآفرینان نسبت به منابع طبیعی	۱/۱۲۵	۲/۸۲	سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه
۱	۳/۴۳	وجود نیروی انسانی ماهر و باسواد	۱/۲۴۵	۲/۸۵	سرمایه‌گذاری در آموزش، ترویج و اطلاع ...
۱/۰۴۱	۳/۱۴	سطح آموزش کارآفرینان	۰/۹۹۲	۳/۰۵	سرمایه‌گذاری در تأسیسات زیربنایی
۰/۹۴۶	۳/۳۲	تمایل به به‌کارگیری افراد متخصص	۱/۲۲۸	۲/۷۰	دسترسی به اعتبارات بانکی
۱/۲۳۵	۳/۵۰	نوع نگاه جامعه به کارآفرینان بخصوص زنان	۱/۴۰۷	۲/۳۰	حمایت مالی بلاعوض
۰/۹۵۴	۳/۳۷	نوع نگاه نسبت به مخاطره	۱/۳۶۱	۲/۸۳	دسترسی به منابع سرمایه مولد
۱/۱۲۸	۲/۷۶	میزان حمایت از سرمایه‌گذاری کوچک محلی	۱/۳۴۵	۲/۸۵	وجود افراد سرمایه‌گذار بومی
۱/۰۲۲	۲/۷۹	تعداد و خدمات زیرساختی	۱/۱۰۱	۳/۱۷	دسترسی به بازار مناسب
۱/۰۱۹	۳/۱۱	تمایل به ریسک‌های حساب‌شده	۰/۹۸۶	۳/۴۱	وجود وسیله نقلیه
۰/۹۲۲	۳/۳۴	ترس نداشتن از ریسک‌های مالی و شخصی	۱/۱۲۴	۳/۳۳	رقابت‌پذیری فعالیت‌ها
۱/۰۱۴	۳/۷۸	امنیت در فضای روستا	۱/۰۸۸	۳/۲۱	وجود بازارهای جدید بیرونی
۱/۰۵۲	۳/۲۱	نداشتن استرس در موقعیت‌های سخت	۰/۹۴۳۹	۳/۳۰	نزدیکی به بازارهای محلی و منطقه‌ای
۱/۱۳۱	۳/۳۰	حمایت از نوآوری	۱/۲۱۷۳۸	۲/۸۰	وجود سازمان‌های مرتبط با کارآفرینی
۱/۱۰۲	۳/۳۴	همواره به فکر کارهای جدید بودن	۱/۱۵۱۸۱	۲/۸۴	مشارکت افراد محلی در برنامه‌ریزی
۰/۹۸۵	۲/۸۷	تأمین امکانات نرم‌افزاری و سخت‌افزاری فناورانه	۱/۲۸۸۲۸	۲/۷۱	وجود مکان‌های بومی اطلاع‌رسانی
۱/۱۶۷	۳/۰۳	دسترسی کافی به فناوری اطلاعات	۱/۳۴۸۹۶	۲/۸۰	واگذاری امکانات و تجهیزات به کارآفرینان
۰/۸۶۲	۳/۶۶	وجود زیرساخت‌های عمومی	۱/۳۹۸۵۸	۲/۷۶	قوانین حمایتی جذب سرمایه بیرونی
۰/۹۲۱	۳/۵۳	وجود زیرساخت‌های فیزیکی	۱/۳۱۰۰۷	۲/۸۴	قوانین خصوصی‌سازی
۱/۰۰۸۸	۳/۲۴	امکان استفاده از زیرساخت‌های ارتباطی	۱/۲۵۹۵۳	۲/۸۴	قوانین شفاف، مالی، اقتصادی و مالیاتی
۱/۲۲	۲/۶۰۲	وجود صنایع تبدیلی	۱/۴۳۳۱۶	۲/۸۴	قوانین مالکیت فکری
۰/۹۷۶	۳/۵۱۲	منابع طبیعی منطقه	۱/۱۷۹۰۳	۳/۵۷	برخورداری از تجربه و تخصص کارآفرینی
۰/۱۱۶۵	۳/۰۶۴	تنوع فعالیت‌ها در منطقه	۱/۱۴۴۵۶	۳/۵۸	داشتن توانمندی فردی و شخصیتی در کارآفرین
۰/۹۸۴	۳/۰۶	توزیع بهینه منابع در سطح روستا	۱/۲۴۲۳۶	۳/۴۲	لذت بردن از ریسک‌های مالی و شخصی
۱/۳۲۹	۲/۸۴۶	توزیع بهینه خدمات دولتی در سطح شهرستان	۱/۱۴۴۵۶	۳/۲۵	نداشتن استرس در موقعیت‌های سخت

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از تحلیل عاملی، عواملی همچون سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی، سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه، سرمایه‌گذاری در خدمات آموزشی، دسترسی به اعتبارات بانکی، حمایت مالی بلاعوض، وجود سازمان‌های کارآفرین، مشارکت محلی در برنامه‌ریزی، مکان‌های بومی اطلاع‌رسانی، واگذاری امکانات لازم، قوانین حمایتی جذب سرمایه، قوانین خصوصی‌سازی، قوانین شفاف، قوانین مالکیت فکری، نگاه جامعه به کارآفرین، در اولویت اول یا بار عاملی ۱ دارند و سرمایه‌گذاری در تأسیسات زیربنایی در اولویت دوازدهم یا بار عاملی ۱۲ دارد. تصویر گرافیکی مقدار ویژه در هر یک از عامل‌های استخراج‌شده (شکل ۲) نشان می‌دهد که مقدار واریانس توجیه شده (مقدار ویژه) با استخراج عامل‌های بعد از عامل دوازدهم به‌سرعت افت می‌کند، و مقدار ویژه عامل‌های ۱ تا ۱۲ بیشتر از یک است به همین دلیل در خروجی باقی‌مانده‌اند.

Scree Plot



شکل ۲. تصویر گرافیکی مقدار ویژه

افزون بر این چرخش واریماکس که معروف‌ترین و پرکاربردترین روش در مجموعه روش‌های چرخش در تحلیل عاملی می‌باشد و حاصل عمل چرخش در آن، ماتریسی از عوامل دوران یافته است که برای هر عامل، وزن متغیرهای مختلف مشخص است و بر اساس آن هر عامل به متغیرهای خاص مرتبط می‌شود. بعد از دوران عامل‌ها، درصد واریانس که توسط هر عامل تعیین می‌گردد، تغییر می‌کند، اما درصد تجمعی کل واریانس ثابت می‌ماند. جدول ۷ مقادیر عامل‌های استخراجی برای هر یک از متغیرها را بعد از عامل دوران نشان می‌دهد.

جدول ۷. عامل‌های استخراج‌شده، مقادیر ویژه و درصد تبیین واریانس آن‌ها از مجموعه شاخص‌ها

عوامل	مقادیر ویژه			مقادیر ویژه			مقادیر ویژه		
	مجموع	واریانس (درصد)	تجمعی (درصد)	مجموع	واریانس (درصد)	تجمعی (درصد)	مجموع	واریانس (درصد)	تجمعی (درصد)
۱	۱۹/۲۴۳	۳۸/۶۸۶	۳۸/۶۸۶	۱۹/۴۰۹	۲۲/۸۱۸	۲۲/۸۱۸	۱۹/۲۴۳	۳۸/۶۸۶	۳۸/۶۸۶
۲	۳/۸۳۸	۷/۶۷۶	۴۶/۳۶۱	۳/۴۸۴	۶/۹۶۸	۲۹/۷۸۶	۳/۸۳۸	۷/۶۷۶	۴۶/۳۶۱
۳	۲/۱۶۲	۴/۳۲۴	۵۰/۶۸۵	۳/۱۶۸	۶/۳۲۸	۳۶/۱۲۳	۲/۱۶۲	۴/۳۲۴	۵۰/۶۸۵
۴	۱/۸۵۹	۳/۷۱۸	۵۴/۴۰۳	۲/۹۳۱	۵/۸۳۲	۴۱/۹۸۵	۱/۸۵۹	۳/۷۱۸	۵۴/۴۰۳
۵	۱/۸۳۷	۳/۶۷۴	۵۸/۰۷۸	۲/۶۹۱	۵/۳۸۲	۴۷/۳۶۷	۱/۸۳۷	۳/۶۷۴	۵۸/۰۷۸
۶	۱/۶۴۰	۳/۲۸۱	۶۱/۲۵۹	۲/۶۲۸	۵/۲۵۵	۵۲/۶۲۲	۱/۶۴۰	۳/۲۸۱	۶۱/۲۵۹
۷	۱/۴۰۴	۲/۸۰۸	۶۴/۱۶۷	۲/۴۵۸	۴/۹۱۷	۵۷/۵۳۹	۱/۴۰۴	۲/۸۰۸	۶۴/۱۶۷
۸	۱/۲۹۵	۲/۵۸۹	۶۶/۷۵۶	۲/۲۴۹	۴/۴۹۸	۶۲/۲۲۷	۱/۲۹۵	۲/۵۸۹	۶۶/۷۵۶
۹	۱/۱۸۳	۲/۳۶۶	۶۹/۱۲۲	۱/۹۶۳	۳/۹۲۶	۶۶/۱۶۳	۱/۱۸۳	۲/۳۶۶	۶۹/۱۲۲
۱۰	۱/۱۱۵	۲/۲۳۰	۷۱/۳۵۲	۱/۸۱۴	۳/۱۶۲۸	۶۹/۷۹۱	۱/۱۱۵	۲/۲۳۰	۷۱/۳۵۲
۱۱	۱/۰۸۶	۲/۱۷۲	۷۳/۵۲۴	۱/۷۴۹	۳/۱۴۹۸	۷۳/۲۸۹	۱/۰۸۶	۲/۱۷۲	۷۳/۵۲۴
۱۲	۱/۰۳۷	۲/۰۷۵	۷۵/۵۹۹	۱/۱۵۵	۲/۳۱۰	۷۵/۵۹۹	۱/۰۳۷	۲/۰۷۵	۷۵/۵۹۹
۱۳	۷۷/۵۶۱	۱/۹۶۲	۹۸۴				۷۷/۵۶۱	۱/۹۶۲	۹۸۴
۱۴	۷۹/۲۷۷	۱/۷۱۷	۸۵۸				۷۹/۲۷۷	۱/۷۱۷	۸۵۸
۱۵	۸۰/۸۳۳	۱/۵۵۶	۷۷۸				۸۰/۸۳۳	۱/۵۵۶	۷۷۸
۱۶	۸۲/۳۵۷	۱/۵۲۵	۷۶۲				۸۲/۳۵۷	۱/۵۲۵	۷۶۲

۸۳/۸۴۰	۱/۴۸۳	۱/۷۴۲	۱۷
۸۵/۲۲۱	۱/۳۸۱	۱/۶۹۰	۱۸
۸۱/۴۱۳	۱/۱۹۲	۱/۵۹۶	۱۹
۸۷/۵۳۴	۱/۱۲۱	۱/۵۶۰	۲۰
۸۸/۵۷۰	۱/۰۳۶	۱/۵۱۸	۲۱
۸۹/۵۷۴	۱/۰۰۴	۱/۵۰۲	۲۲
۹۰/۵۰۲	۱/۹۲۸	۱/۴۶۴	۲۳
۹۱/۳۶۵	۱/۸۶۳	۱/۴۲۱	۲۴
۹۲/۱۱۲	۱/۷۴۸	۱/۳۷۴	۲۵
۹۲/۸۳۲	۱/۷۲۰	۱/۳۶۰	۲۶
۹۳/۵۱۶	۱/۶۸۳	۱/۳۴۲	۲۷
۹۴/۱۹۰	۱/۶۷۴	۱/۳۲۷	۲۸
۹۴/۷۸۶	۱/۵۹۶	۱/۲۹۸	۲۹
۹۵/۳۱۶	۱/۵۳۰	۱/۲۶۵	۳۰
۹۵/۸۱۲	۱/۴۹۷	۱/۲۴۸	۳۱
۹۶/۲۹۷	۱/۴۸۵	۱/۲۴۳	۳۲
۹۶/۷۴۴	۱/۴۴۶	۱/۲۲۳	۳۳
۹۷/۱۲۷	۱/۳۸۳	۱/۱۹۲	۳۴
۹۷/۵۰۱	۱/۳۷۵	۱/۱۸۷	۳۵
۹۷/۸۴۴	۱/۳۴۳	۱/۱۷۱	۳۶
۹۸/۱۵۹	۱/۳۱۵	۱/۱۵۸	۳۷
۹۸/۴۱۹	۱/۲۶۰	۱/۱۳۰	۳۸
۹۸/۶۳۲	۱/۲۲۲	۱/۱۱۱	۳۹
۹۸/۸۶۲	۱/۲۲۰	۱/۱۱۰	۴۰
۹۹/۰۶۱	۱/۱۹۹	۱/۱۰۰	۴۱
۹۹/۲۲۳	۱/۱۷۲	۱/۰۸۶	۴۲
۹۹/۳۹۲	۱/۱۵۹	۱/۰۸۰	۴۳
۹۹/۵۲۴	۱/۱۳۱	۱/۰۶۶	۴۴
۹۹/۶۳۶	۱/۱۱۲	۱/۰۵۶	۴۵
۹۹/۷۳۷	۱/۱۰۱	۱/۰۵۱	۴۶
۹۹/۸۲۸	۱/۰۹۱	۱/۰۴۶	۴۷
۹۹/۹۰۹	۱/۰۸۱	۱/۰۴۰	۴۸
۹۹/۹۵۹	۱/۰۵۰	۱/۰۲۵	۴۹
۱۰۰/۰۰۰	۱/۰۴۱	۱/۰۲۱	۵۰

نتایج نهایی به‌دست‌آمده از تحلیل عاملی (جدول ۸) بیانگر این است که از بین ۵۰ گویه ارزیابی‌شده، تعداد ۱۲ عامل تأثیرگذار و پیش‌برنده کارآفرینی در روستاهای شهرستان الشتر می‌باشند، عواملی که مقدار ویژه آن‌ها بیشتر از یک به‌دست‌آمده است. به‌عبارت‌دیگر این عوامل، عواملی هستند که حدود ۷۵ درصد از پیشران‌های کارآفرینی روستایی را پیش‌بینی می‌کنند.

جدول ۸. عوامل کلیدی تأثیرگذار و پیش‌برنده توسعه کارآفرینی در روستاهای شهرستان الشتر

عوامل	گویه‌ها و بار عاملی	درصد تیبیین	درصد تجمعی
اول	سرمایه‌گذاری در فعالیتهای تولیدی (۰/۷۳۹)، سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه (۰/۸۱۴)، سرمایه‌گذاری در خدمات آموزشی (۰/۸۰۷)، دسترسی به اعتبارات بانکی (۰/۶۱۵)، حمایت مالی بلاعوض (۰/۶۸۸)، دسترسی به بازار (۰/۴۵۰)، وجود سازمان‌های کارآفرین (۰/۷۰۴)، مشارکت محلی در برنامه‌ریزی (۰/۷۰۹)، مکان‌های بومی اطلاع‌رسانی (۰/۷۰۸)، واگذاری امکانات لازم (۰/۷۷۳)، قوانین حمایتی جذب سرمایه (۰/۷۴۶)، قوانین خصوصی‌سازی (۰/۸۰۹)، قوانین شفاف (۰/۶۳۴)، قوانین مالکیت فکری (۰/۸۲۱)، نگاه جامعه به کارآفرین (۰/۵۵۱)،	۲۲/۸۱۸	۲۲/۸۱۸
دوم	لذت بردن از ریسک (۰/۵۵۸)، ترس نداشتن از ریسک (۰/۷۴۱)، تنوع فعالیت‌ها در منطقه (۰/۵۴۵)	۶/۹۶۸	۲۹/۷۸۶
سوم	نزدیکی به بازارهای محلی (۰/۵۱۱)، زیرساخت‌های عمومی (۰/۷۵۱)	۶/۲۲۷	۳۶/۱۲۳
چهارم	دسترسی به سرمایه مولد (۰/۷۰۷)، وجود افراد سرمایه‌گذار بومی (۰/۶۶۸)	۵/۸۳۲	۴۱/۹۸۵
پنجم	آگاهی نسبت به منابع طبیعی (۰/۷۴۸)، نیروی انسانی ماهر (۰/۵۴۷)	۵/۲۸۲	۴۷/۳۶۷
ششم	رقابت‌پذیری (۰/۷۰۷)، نداشتن استرس (۰/۵۸۸)	۵/۲۵۵	۵۲/۶۲۲
هفتم	وسيله نقلیه (۰/۷۶۴)، تأمین امکانات فناورانه (۰/۵۹۷)	۴/۹۱۷	۵۷/۵۳۹
هشتم	برخورداری از تجربه (۰/۵۱۵)	۴/۶۹۸	۶۲/۲۳۷
نهم	توانمندی فردی (۰/۶۲۳)، به فکر کارهای جدید بودن (۰/۵۷۴)	۳/۹۲۶	۶۶/۱۶۳
دهم	منابع طبیعی منطقه (۰/۶۲۰)، توزیع منابع در روستا (۰/۷۳۰)	۳/۶۲۸	۶۹/۷۹۱
یازدهم	امنیت روستا (۰/۷۱۸)	۳/۴۹۸	۷۳/۲۸۹
دوازدهم	سرمایه‌گذاری در تأسیسات زیربنایی (۰/۶۱۹)	۲/۳۱۰	۷۵/۵۹۹

بحث

بر اساس ادبیات موضوع و از نظر صاحب‌نظران توسعه، ریشه بسیاری از مشکلات کشورهای درحال توسعه و جهان سوم از جمله مشکلات شغلی و بیکاری در توسعه‌نیافتگی روستاهای آنهاست. نواحی روستایی کشور به‌ویژه شهرستان الشتر نیز از این قاعده مستثنی نبوده و علی‌رغم دارا بودن پتانسیل‌های بالقوه محیطی، شاهد افزایش نرخ بیکاری و مهاجرت‌های روستایی به شهر الشتر و سایر شهرها هستیم. در همین خصوص توسعه مناطق روستایی شهرستان نیازمند راهبردهای جدیدی است که شکاف بین نواحی را کاهش داده و موجبات توسعه برابر ناحیه‌ای گردد که این امر با توسعه کارآفرینی و تواناسازی سیاست‌های محیطی ممکن می‌باشد. لذا پژوهش حاضر در جهت بررسی و تحلیل وضع موجود شاخص‌های توسعه کارآفرینی و تبیین عوامل تأثیرگذار و پیش‌برنده آن در روستاهای شهرستان الشتر بوده است که از تعداد ۷۸ نفر کارآفرین نظرخواهی به عمل آمد.

نتایج بررسی وضعیت شاخص‌های کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه نشان داد میانگین نمره کارآفرینی محاسبه‌شده اختلاف معناداری با حد مبنا نداشته و در حد متوسط رو به پایین می‌باشد. نتایج حاصل‌شده با یافته‌های پژوهش جمشیدی و همکاران (۱۳۹۴)، دهقانی و جمینی (۱۳۹۶) و برقی و ذوالفقاری (۱۳۹۷) مطابقت دارد و همسو است.

وضعیت نامناسب شاخص‌های کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه را بایستی در وضعیت ضعیف شاخص‌های توسعه همانند دسترسی ضعیف روستاییان به امکانات و تسهیلات و عملکرد ضعیف نهادهای مدیریتی شهرستان جستجو کرد. چراکه فقدان امکانات و تسهیلات خدماتی، ارتباطی، زیرساختی و ... قوه تفکر، خلاقیت، نوآوری و ... را از روستاییان سلب کرده و این عامل در کنار عملکرد ضعیف مدیران و متولیان امور روستایی، می‌تواند به‌عنوان یک عامل بازدارنده بسیار مهم در توسعه شاخص‌های کارآفرینی مطرح باشد. بنابراین تقویت و بهبود وضعیت این شاخص‌ها نیز می‌تواند در تقویت شاخص‌های کارآفرینی در میان روستاییان محدوده مطالعاتی مؤثر واقع شود.

از طرف دیگر بایستی در نظر داشت که ظهور و بروز فعالیت‌های کارآفرینی در یک جامعه و رضایت از آن، وابسته به عوامل تأثیرگذار و پیش‌ران‌های توسعه در آن جامعه است. در حقیقت این عوامل تأثیرگذار و پیش برنده نقش باز ساخت آینده فضاهای زندگی را بازی می‌کنند. توسعه کارآفرینی روستایی به شناسایی و استفاده از این عوامل بستگی دارد و در واقع بدون در نظر گرفتن عوامل اثرگذار و پیش‌ران‌های توسعه و البته آینده‌نگری، کارآفرینی امکان‌پذیر نیست.

در همین راستا، نتایج تحقیق در خصوص عوامل کلیدی و تأثیرگذار در توسعه کارآفرینی در محدوده مورد مطالعه نشان داد که عوامل زیادی در حوزه کارآفرینی دخیل هستند اما برخی به‌عنوان عوامل تأثیرگذار و پیش برنده توسعه کارآفرینی روستایی در این منطقه به حساب می‌آیند. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده عواملی همچون سرمایه‌گذاری در فعالیت‌های تولیدی، سرمایه‌گذاری در تحقیق و توسعه، سرمایه‌گذاری در خدمات آموزشی، دسترسی به اعتبارات بانکی، حمایت مالی بلاعوض، وجود سازمان‌های کارآفرین، مشارکت محلی در برنامه‌ریزی، مکان‌های بومی اطلاع‌رسانی، واگذاری امکانات لازم، قوانین حمایتی جذب سرمایه، قوانین خصوصی‌سازی، قوانین شفاف، قوانین مالکیت فکری، نگاه جامعه به کارآفرین، در اولویت اول یا بار عاملی ۱ و سرمایه‌گذاری در تأسیسات زیربنایی در اولویت دوازدهم یا بار عاملی ۱۲ دارد. نتایج با تحقیقات برقی و ذوالفقاری (۱۳۹۷)، دربان آستانه و همکاران (۱۳۹۷)، پور جمشیدی (۱۳۹۶) و آنگروال و همکاران (۲۰۱۸) که هرکدام به‌نوعی به عوامل فوق به‌عنوان عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی اشاره کرده‌اند، همسو است.

ذکر این نکته ضروری است که در کنار اولویت و اهمیت دادن به عوامل کلیدی شناسایی‌شده، نباید از سایر عوامل غافل ماند چراکه مباحث مربوط به کارآفرینی روستایی با رویکرد جغرافیایی، از نگرش سیستمی هم تبعیت می‌کند. بر این اساس، عوامل سیاسی و نهادی نیز نقش اساسی در توسعه کارآفرینی در یک منطقه دارند و بدون اراده سیاسی و حرکت درست در مسیر توسعه و توجه دولت‌ها به یک منطقه و اصلاح ساختارها نمی‌شود به سمت توسعه حرکت کرد. عوامل اقتصادی از جمله سرمایه حتماً بایستی مورد توجه قرار گیرند. عوامل زیرساختی از ملزومات توسعه می‌باشند و بدون توسعه آن‌ها عملاً رشد کارآفرینی امکان‌پذیر نمی‌شود. عوامل فرهنگی بایستی در جهت توسعه زمینه‌ساز شوند تا باعث تأثیر در رشد کارآفرینی شوند. همچنین امکانات محیطی نقش اساسی در رشد و توسعه یک منطقه دارند و بایستی امکانات مناسب همچون امکانات طبیعی در یک منطقه وجود داشته باشد تا بتوان به کمک توسعه یک منطقه بیاید و این امکانات طبیعی توسط نیروی انسانی و تکنولوژی از بالقوه به بالفعل تبدیل شود. در کنار الزامات یادشده، یکسری تغییر رویه‌های ساختاری و رویکردی در زمینه کارآفرینی هم لازم است، چراکه بدون اصلاح آن‌ها امکان تحقق الزامات زیرساختی مقدور نخواهد بود.

نتیجه‌گیری

امروزه، در توسعه کارآفرینی روستایی علاوه بر پیش‌ران‌های اقتصادی، نهادی-مدیریتی، زیرساختی-کالبدی و اجتماعی-فرهنگی، عوامل جغرافیایی همچون شبکه فضایی مناطق و مراکز کارآفرینی، فاصله از بازار مصرفی و مواد اولیه، پتانسیل‌های طبیعی و منحصر به فرد منطقه، مخاطرات محیطی، مرکزیت/انزوای جغرافیایی، حمل‌ونقل از نظر دسترسی به دریا و ... (متأثر از عوامل جغرافیایی) از اهمیت بالایی برخوردارند، فلذا می‌توان گفت که کارآفرینی روستایی پدیده‌ای چندبعدی شامل ابعاد مدیریتی، اقتصادی، جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و البته جغرافیایی که لازم است با نگاه جامع و یکپارچه همه آن‌ها در ارتباط با هم در نظر گرفته شوند تا از طریق برنامه‌ریزی علمی توسعه پایدار کارآفرینی روستایی در نواحی روستایی شهرستان الشتر تحقق یابد. بنابراین با توجه نتایج حاصل‌شده از وضعیت شاخص‌های کارآفرینی و همچنین

شناسایی مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در توسعه شاخص‌های مذکور، می‌توان با توجه به شرایط جغرافیایی حاکم بر شهرستان الشتر و متناسب با ویژگی‌های محدوده مطالعاتی، پیشنهادهای عملیاتی را در خصوص توسعه کارآفرینی ارائه نمود.

در این راستا ضمن آموزش مهارت‌هایی مانند کارآفرینی و راه‌اندازی کسب‌وکار، کامپیوتر و اینترنت به جوانان روستا برای آشنایی با زمینه‌های ایجاد کسب‌وکار و بازارهای جدید، بهبود زیرساخت‌های فیزیکی به‌منظور تسهیل در امر سرمایه‌گذاری، جذب سرمایه‌ها و سرمایه‌گذاران به مناطق روستایی از طریق تشویق‌ها و تخفیف‌های مالی، ایجاد صندوق بیمه حمایت مالی و معنوی از کارآفرینان روستایی در جهت کاهش نگرانی آنان و ارائه وام‌های کم‌بهره به روستاییان برای تأمین سرمایه اولیه؛ و در نهایت ایجاد محیطی جذاب از طریق ارائه خدمات و امکانات زیرساختی (فیزیکی، مالی، نهادی)؛ و همچنین دیگر متغیرهای شناسایی‌شده، به توسعه کارآفرینی در محدوده مطالعاتی امیدوار شد.

در سطح عملیاتی‌تر به‌منظور توسعه کارآفرینی در مجموعه روستایی مورد مطالعه پیشنهاد می‌گردد: در مجموعه روستایی دره تنگ بالا، دره تنگ پایین، گریران بالا و چناره، کسب‌وکارهای مرتبط با باغداری و دامداری بایستی توسعه پیدا کند و این مهم به توسعه بازارها و توسعه زیرساخت‌ها نیاز دارد.

در مجموعه روستایی ده حسنعلی، تملیه، شیخ‌آباد و تیمورسوری، بایستی به توسعه فعالیت‌های کارآفرینانه مرتبط با دامداری و کشاورزی توجه شود و برای این مهم به بازار و تجربیات شخصی و سرمایه‌گذاری توجه شود.

همچنین اینکه در مجموعه روستایی امیر بالا، چشمه برقی، دهنو، مومن‌آباد، آهنگران و سیاه‌پوش، بایستی به توسعه صنایع تبدیلی کشاورزی و دامداری و مکانیزاسیون کشاورزی توجه شود برای این کار بایستی به توسعه سرمایه‌گذاری، توانمندی و تجربه شخصی و همچنین توسعه بازارها توجه شود. در روستای زبرطاق دوآب، به زیرساخت‌های کشاورزی توجه شود که نیاز به سرمایه‌گذاری در این بخش می‌باشد.

در مجموعه روستایی تقی‌آباد ندر، نورالهی و پرسک، بایستی به توسعه صنایع دامداری و طیور توجه شود که برای این کار نیاز به سرمایه‌گذاری و توسعه بازارها می‌باشد.

و در نهایت اینکه در مجموعه روستایی کاکارضا و چولان آبی، بایستی توسعه زیرساخت‌ها و سرمایه‌گذاری در باغداری و دامداری موردتوجه قرار گیرد.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی نداشته است.

سهام نویسندگان در پژوهش

نویسندگان در تمام مراحل و بخش‌های انجام پژوهش سهم برابر داشتند.

تضاد منافع

نویسندگان اعلام می‌دارد که هیچ تضاد منافی در رابطه با نویسندگی و یا انتشار این مقاله ندارد.

تقدیر و تشکر

نویسندگان از همه کسانی که در انجام این پژوهش به ما یاری رسانده‌اند، به‌ویژه کسانی که کار ارزیابی و کنترل کیفیت مقالات را انجام داده‌اند، تشکر و قدردانی می‌نمایند.

منابع

- حجی پور، محمد. (۱۴۰۰). پدیدارشناسی فضایی کارآفرینی و کسب‌وکار روستایی در مناطق منتخب ایران (با تأکید بر چالش‌های زیسته). *جغرافیا و توسعه*، ۱۹(۶۴)، ۶۴-۴۵. doi:10.22111/j10.22111.2021.6319
- حسینی نیا، غلام‌حسین و فلاحی، هادی. (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (نمونه مطالعه: مناطق روستایی شهرستان منوجان). *فصلنامه پژوهش‌های روستایی*، ۸(۱)، ۳۷-۲۲. doi: 20.1001.1.20087373.1396.8.1.2.0
- رضوانی، محمدرضا و نجارزاده، محمد. (۱۳۸۷). بررسی و تحلیل زمینه‌های کارآفرینی روستاییان در فرآیند توسعه نواحی روستایی (مورد: دهستان برآن جنوبی شهرستان اصفهان). *فصلنامه توسعه کارآفرینی*، ۱(۲)، ۱۸۲-۱۶۱.
- سجاسی قیداری، حمدالله؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و مهدوی، داوود. (۱۳۹۵). *توسعه پایدار کارآفرینی گردشگری با تأکید بر مناطق روستایی*. تهران: انتشارات سمت.
- شهرکی، حسن؛ موحدی، رضا و یعقوبی فرانی، احمد. (۱۳۹۵). واکاوی مؤلفه‌های فرهنگی و اجتماعی کارآفرینی روستایی: یک پژوهش کیفی. *فصلنامه توسعه کارآفرینی*، ۹(۴)، ۴۴-۶۲. doi: 10.22059/jed.2017.61639
- صفری، علی، خواجه پور، آرزو و شائمی، علی. (۱۳۹۵). طراحی مدل پورتفولیوی کارآفرینی (مورد مطالعه: کارآفرینی پورتفولیوی در شهر اصفهان). *مجله توسعه کارآفرینی*، ۹(۲)، ۱-۲۲. doi: 10.22059/jed.2016.60133
- قدیری معصوم، مجتبی؛ مطیعی لنگرودی، سید حسن؛ زالی، محمدرضا و غلامی علی. (۱۳۹۸). پهنه‌بندی فضایی مزیت نسبی کارآفرینی روستایی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه شهرستان پارس‌آباد). *پژوهش‌های روستایی*، ۱۰(۱)، ۴۱-۲۳. doi: 10.22059/jnr.2018.254656.1234
- قمبرعلی، رضوان؛ آگهی، حسین؛ علی بیگی، امیرحسین و زرافشانی، کیومرث. (۱۳۹۳). راهبرد اکوسیستم کارآفرینی: پارادیم جدید توسعه کارآفرینی. *نشریه کارآفرینی در کشاورزی*، ۱(۳)، ۳۸-۲۱. doi: 20.1001.1.24767735.1393.1.3.2.1
- نجفی کانی، علی‌اکبر؛ حسام، مهدی و آشور، حدیثه. (۱۳۹۴). سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی مورد: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان. *فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی*، ۱۱(۴)، ۵۶-۳۷. doi: 10.18869/acadpub.serid.4.11.37

References

- Aggarwal, A. K. (2018). Rural Entrepreneurship Development Ecosystem—An Emerging Paradigm of Rural Socio-Economic Development. Available at SSRN. 10, 1-16. doi:10.2139/ssrn.3184127
- Arafat, M. Y., Saleem, I., Dwivedi, A. K., & Khan, A. (2018). Determinants of agricultural entrepreneurship: a GEM data-based study. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 16(1), 345-370.
- Carter, M. (2007). Risk sharing and incentives in the De collectivization of agricultural, *Oxford Economic Papers*, Oxford University Press, 39(3), 577-595. doi: 10.1093/oxfordjournals.oep.a041807
- Dobrev, S., & Barnett, w. (2005), Organizational Roles and Transition to Entrepreneurship. *academy of Management Journal*,. 48(3) 433- 449. doi: 10.5465/AMJ.2005.17407910
- Ghamgui, N., & Soparnot, R. (2021). Entrepreneurial opportunity discovered or created? A Strong Structuration Theory perspective. *Recherches en Sciences de Gestion*, 145(4), 271-304.
- Glaeser, E. L., & Kerr, W. R. (2009). Local industrial conditions and entrepreneurship: How much of the spatial distribution can we explain?. *Journal of Economics & Management Strategy*, 18(3), 623-663. doi: /10.1111/j.1530-9134.2009.00225.x
- Hajipour, M. (1400). Spatial phenomenology of entrepreneurship and rural business in selected areas of Iran (with emphasis on the challenges experienced). *Geography and Development*, 19(64). 64-45. doi:10.22111/j10.22111.2021.6319 [In Persian]
- Hosseininia, G. H. & Falahi, H. (2016). Factors affecting the development of rural entrepreneurship (case study: rural areas of Manojan city). *Rural Research Quarterly*, 8(1), 22-37. doi: 20.1001.1.20087373.1396.8.1.2.0 [In Persian] https://doi.org/10.3917/resg.145.0271

- Imedashvili, S., Kekua, A., & Ivchenko, P. (2013). Rural Entrepreneurship: Challenges and Opportunities, Bachelor thesis within Business Administration, Jonkoping international business school, Jonkoping University.
- Komal, M. & Sharma, M. A. (2023). Redefining The Challenges Ahead Of Women Entrepreneurship In India: A Review Article. *Journal of Pharmaceutical Negative Results*, 14(02), 423-426. <https://doi.org/10.47750/pnr.2023.14.S02.51>
- Kumar, A., & Singh, R. K. (2019). Rural entrepreneurship development in India: A review of literature. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 11(2), 251-273. <http://dx.doi.org/10.3390/economies10060142>
- Leong, D. (2021). Entrepreneurial energy and opportunities existing in space. *Journal of Entrepreneurship. Business and Economics*, 8(2), 196-218. <https://doi.org/10.31124/advance.13363433.v1>
- López, M., Cazorla, A., & Panta, M. D. P. (2019). Rural Entrepreneurship Strategies: Empirical Experience in the Northern Sub-Plateau of Spain. *Sustainability*, 11(5), 1243. <https://doi.org/10.3390/su11051243>
- Mayer, H., & Meili, R., (2016). New Highlander Entrepreneurs in the Swiss Alps. *Mountain Research and Development*, 36(3), 267-275. <https://doi.org/10.1659/MRD-JOURNAL-D-16-00040.1>
- Najafi Kani, A. A., Hossam, M., & Ashur, H. (2014). Assessing the state of entrepreneurship development in rural areas, the case of South Estrabad village in Gorgan city, *Space Economy and Rural Development Quarterly*, 11(4), 37-56. doi: 10.18869/acadpub.ser4.11.37 [In Persian]
- Pindado, E., & Sánchez, M. (2017). Researching the entrepreneurial behavior of new and existing ventures in European agriculture. *Small Business Economics*, 49(2), 421-444. <https://doi.org/10.1007/s11187-017-9837-y>
- Qadiri Masoum, M., Matiei Langroudi, S. H., Zali, M. R. & Gholami A.. (2018). Spatial zoning, relative advantage of rural entrepreneurship and factors affecting it (case study of Pars Abad city). *Rural Research*, 10(1), 23-41. doi: 10.22059/jrur.2018.254656.1234 [In Persian]
- Qombraali, R., Agahi, H., Ali Beigi, A. H., & Zarafshani, K. (2013). Entrepreneurial Ecosystem Strategy: New Paradigm of Entrepreneurial Development. *Journal of Entrepreneurship in Agriculture*, 1(3). 21-38. doi: 10.1001.1.24767735.1393.1.3.2.1 [In Persian]
- Rajput, P.K; Srivastava, R.K & Dhulia, U.. (2015). Under graduate student's attitude towards Entrepreneurship- an earnest need to study. *American research thoughts*, 1(6), 1722- 1717. <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2022.06.038>
- Rasoolimanesh, M. & Tuan, A. (2015). Tourism growth and entrepreneurship: Empirical analysis of the development of rural highlands, *Tourism Management Perspectives*, 14(2), 17-24. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tmp.2015.02.001>
- Rezaei-Moghaddam, K., & Izadi, H. (2019). Entrepreneurship in small agricultural quick impact enterprises in Iran: Development of an index, effective factors and obstacles. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 9(1), 17-36. <https://doi.org/10.1186/s40497-018-0133-3>
- Rezvani, M. R., & Najarzadeh, M. (1387). Investigating and analyzing the fields of entrepreneurship of villagers in the development process of rural areas (Case: South Braan village of Isfahan city). *Entrepreneurial Development Quarterly*. 1(2). 182-161. [In Persian]
- Roundy, P. T., & Fayard, D. (2019). Dynamic capabilities and entrepreneurial ecosystems: the micro-foundations of regional entrepreneurship. *The Journal of Entrepreneurship*, 28(1), 94-120. <https://doi.org/10.1177/0971355718810296>
- Roundy, P. T., Brockman, B. K., & Bradshaw, M. (2017). The resilience of entrepreneurial ecosystems. *Journal of Business Venturing Insights*, 8(11), 99-104. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2017.08.002>
- Safari, A., Khajepour, A., & Shaimi, A. (2015). Designing an entrepreneurial portfolio model (case study: portfolio entrepreneurship in Isfahan city). *Journal of Entrepreneurship Development*. 9 (2), 1-22. doi: 10.22059/jed.2016.60133 [In Persian]
- Saleh, M. A. K. & Manjunath, K. R. (2020). Review of Historical and Temporary Challenges Facing Small and Medium Enterprises in Yemen. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 4(3), 752-764.

- Sejasi Khedari, H., Ruknuddin Eftekhari, A. R., & Mahdavi, D. (2015). *Sustainable development of tourism entrepreneurship with emphasis on rural areas*. Tehran: Samit Publications. [In Persian]
- Shahraki, H., Mohadi, R., & Yagoubi Farani, A. (2015). Analyzing the cultural and social components of rural entrepreneurship: a qualitative research. *Entrepreneurship Development Quarterly*, 9(4), 44-62. doi: 10.22059/jed.2017.61639 [In Persian]
- Vijay, K. S. (2016), Rural Development in India through Entrepreneurship: An Overview of the Problems and Challenges, Conference: Technology, Innovation Management, and Entrepreneurship Development, MADHAV INSTITUTE OF TECHNOLOGY & SCIENCE, Gwalior, (MP), India
- Wang, S., Hung, K., & Huang, W. J. (2019). Motivations for entrepreneurship in the tourism and hospitality sector: A social cognitive theory perspective. *International Journal of Hospitality Management*, 78(2), 78-88. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2018.11.018>

